

J.A.J. Barge (1884-1952)

Een veel gebruikte 'Handleiding der practische ontleedkunde' (1918), die sinds de jaren dertig ook buiten de Leidse alma mater een vertrouwd vademecum vormde tijdens de anatomische oefeningen die het leven van een rechtgeaard medisch student in zijn of haar preklinische jaren plegen op te vrolijken, gevolgd door een vijfdelig 'Leerboek der beschrijvende ontleedkunde van den mensch' (met A.J.P. van den Broek en J. Boeke, 1922-1926), heeft de naam van Joannes Antonius James Barge tot een vertrouwde klank gemaakt in de recente geschiedenis van de vaderlandse geneeskunde.

Geboren in Semarang en gevormd aan het R.K. Gymnasium te Katwijk aan den Rijn, studeerde Barge geneeskunde aan de Universiteit van Amsterdam, waar hij onder de bekoring kwam van de befaamde anatoom Louis Bolk, bij wie hij na zijn artsexamen (1909) zijn proefschrift over 'Friesche en Markerschedels. Bijdrage tot de kennis van de antropologie der bevolking van Nederland' (1912) voorbereidde. Sindsdien bleef de fysische antropologie in het algemeen en de rassenleer in het bijzonder onderdeel van zijn wetenschappelijke belangstelling, getuige onder meer zijn bijdrage aan het boek over 'De rassen der menschheid. Wording, strijd en toekomst' (1938) en zijn verhandeling over 'Het ras morphologisch beschouwd' (1939). Dankzij de bijdrage van Hendriksen en Hijmans in dit MC-nummer weten we welke bijzondere dimensie Barge aan die belangstelling in bezettingstijd heeft gegeven.

Intussen waren de didactische kwaliteiten van Barge al lang ontdekt: als professor te Amsterdam werd hij in 1916 toegelaten tot het privaat-docentschap aan de Gemeente Universiteit; in 1919 volgde zijn benoeming tot hoogleraar aan de Leidse Universiteit, welk ambt hij aanvaardde met een rede over 'Vorm en functie'. Op dit thema kwam hij bijna veertig jaar later nog eens terug in een beschouwing over 'De betrekking tusschen vorm en functie' als biologisch probleem.

Door Barge alleen als anatoom te waarden, doet men hem zeker te kort: zijn medisch-historische belangstelling moet nadrukkelijk worden vermeld, al was het maar vanwege zijn studies over de geschiedenis van de Leidse anatomie en zijn fraaie rede over 'Praeformatie en epigenese' (1938). Bovendien speelde hij een centrale rol in het rijke vooroorlogse katholieke leven: in 1937 werd hij senator voor de Rooms-Katholieke Staatspartij. In geschrifte vindt men zijn levensovertuiging terug in zijn bijdrage over 'Het mysterie van ons bestaan', dat het 'probleem van leven en dood' in beschouwing nam (1938). Het is vooral die diepere en hogere opvatting van zijn plaats en taak in de samenleving, tot ultieme expressie gebracht in zijn nu aan de vergetelheid onttrokken college van november 1940, die Barge tot onderdeel van de portrettengalerij van een jubilerend Medisch Contact heeft gemaakt. •

prof.dr M.J. van Lieburg